

YASHIL

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№ 10

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTER

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Elektron nashr. 954 sahifa.

2025-yil, 20-oktyabr

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhmatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

YASHIL

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT
Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

QAYTA TIKLANUVCHI YASHIL ENERGIYA: BARCHA UCHUN MUHIM MASALA.....	13
Muxiddin Kalonov	
MOLIYAVIY INNOVATSIYALAR: IQTISODIY MOHIYATI, QO'LLANILISHI VA RIVOJLANISHI.....	19
Quliyev Begimqul Melikovich	
SAVDO KORXONALARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA STATISTIK TAHLIL USULLARIDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI.....	24
Sabirova Oysuluv Shonazarovna	
KORXONANING MEBEL MAXSULOTLARI BOZORIDAGI O'RNINI KENGAYTIRISH USULLARI	30
Musayeva Shoirazimovna	
IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA INVESTITSIYA KO'RSATKICHLARI TIZIMINING FUNKTSIONAL JIHATI.....	35
Alabayev Sobitxon	
MAMLAKATIMIZDA MAHSULOTLARNING MUVOFIQLIGINI BAHOLASH AMALIYOTI.....	40
Zakirov Ansabxon Akaidinovich	
ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ЗЕЛЁНЫХ ОБЛИГАЦИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	48
Саидахмедова Аида Мирзаевна	
KORXONALAR FAOLIYATIDA DEBITOR VA KREDITOR QARZDORLIKNI BOSHQARISH	55
Mirzayev Ozod Furkatovich	
AHOLI PUL DAROMADLARI VA HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISH KO'RSATKICHLARI O'RTASIDAGI EKONOMETRIK TAHLIL.....	59
Qodirov Farrux Ergash o'g'li	
BUDJET RESURSLARI SHAKLLANISHIDA HUDUDNING SOLIQ SALOHİYATINI OSHIRISH VA MOLIYAVIY BARQARORLIK.....	64
Yuldashev Adhamjon Axadjonovich	
SANOAT KORXONALARI IQTISODIY RIVOJLANISHI TUSHUNCHASIGA NAZARIY YONDASHUVLAR.....	69
Muydinov Xusniddin Nuriddin o'g'li	
МЕТОДИКА УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВЫМИ ПОТОКАМИ В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЕТА	73
Минутдинова Лилия Тагировна, Машарипов Озод Алимович	
ГАРМОНИЗАЦИЯ НАЦИОНАЛЬНЫХ СТАНДАРТОВ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН В СООТВЕТСТВИИ С МСФО	78
Абдужалилова Дилноз Абдусаттаровна	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR YORDAMIDA SMART TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING DOLZARBLIGI	84
Sobirjonov Muxiddin Toxirjon o'g'li	
TO'LOVGA QOBILIYATSIZLIK HOLATIDAGI KORXONALARDA TUGATISH BALANSINI TUZISH.....	90
Nabiyev Gofurjon Nosirjon o'g'li	
O'ZBEKISTON SANOATINING "YASHIL" IQTISODIYOTGA O'TAYOTGANLIGI: IMKONIYATLAR VA CHEKLOVLAR	96
Habibullayev Oybek Asliddin o'g'li	
YASHIL IQTISODIYOT KONTSEPTSIYASINING EVOLYUTSIYASI VA ILMIY-NAZARIY YONDASHUVLAR.....	102
Allayarov Suxrob Rustamovich	
O'ZBEKISTONDA TO'G'RIDAN-TO'G'RI CHET EL INVESTITSIYALARINING MILLIY IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDAGI ROLI	107
Raxmatov Adxam Itolmasovich, Boynazarova Matluba Xatamovna	

HUDUDIY IJTIMOY TENGLIK VA KAMBAG'ALLIKNI YUMSHATISHDA MEHNAT RESURLARI OMILLARI.....	114
Durumov Temur G'olibovich	
TRANSPORT TARMOG'I VA MILLIY IQTISODIYOTNING ASOSIY TARMOQLARI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIKNI MODELASHTIRISH (SURXANDARYO VILOYATI MISOLIDA)	121
Turayev Baxtiyor Ergashevich, Aymatov Sirojiddin To'raqul o'g'li	
РОЛЬ ЭНЕРГЕТИКИ В ФОРМИРОВАНИИ УСТОЙЧИВОГО РОСТА ЭКОНОМИКИ УЗБЕКИСТАНА.....	134
Нигматуллаева Гулчехра Нуруллаевна	
O'ZBEKISTONDA OLIY TA'LIM BOZORINING RIVOJLANISH TENDENTSIYALARI VA UNDA SIFAT MENEJMENTINING ROLI.....	139
Yuldashev Iskandar Bahromovich	
YER QA'RIDAN FOYDALANUVCHILARGA SOLIQ SOLISHNING NAZARIY ASOSLARI.....	145
Zoxidov Ismatjon Yunusjon o'g'li	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA TURIZM INDUSTRIYASIDA INNOVATSION BIZNES-MODELLAR.....	151
Shaxinabonu Choriyeva	
AVTOTRANSPORT – EKSPEDITSIYA XIZMATLARI BOZORIDA MARKETING KONTSEPSIYASI	157
Ergasheva Mukhabbat Abdusamatovna	
“YASHIL” ENERGIYA ISHLAB CHIQUVCHI KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI SOLIQQA TORTISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	163
Toshtemirov To'liqin Toirjonovich	
DAVLAT IQTISODIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA SIYOSIY INSTITUTLARNING ROLI VA UNI KUCHAYTIRISH MEKANIZMLARI.....	166
O. Nurmuradov	
TIJORAT BANKLARIDA RAQAMLI BANK TEXNOLOGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH ASOSLARI	171
Meyliqulov Shaxboz Xolmamat o'g'li	
СВЯЗНОСТЬ НАЦИОНАЛЬНЫХ И РЕГИОНАЛЬНЫХ СТРАТЕГИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ: ВЫЗОВЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ.....	176
Ташматов Гайрат Ровшанович, Содиков Авазбек Мадаминович	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI TURIZM SOHASINI RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI.....	183
Zarikeyeva Miyasar Maratovna	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA RAQAMLI IQTISODIYOTNING RIVOJLANISH TENDENSIYASI.....	187
Saidrahmatova Zuhaxon Saidazim qizi	
O'ZBEKISTON KONCHILIK SANOATI KORXONALARIDA INVESTITSION JARAYONLARNI BOSHQARISH VA INNOVATSION XAVFLARNI KAMAYTIRISH STRATEGIYALARI	192
Kurbanova Mehriniso Nematjanovna	
O'ZBEKISTONDA QULAY INVESTITSIYA MUHITINI SHAKLLANTIRISH MUAMMOLARI.....	196
Xuramov Zafar Rajabaliyevich	
PAXTA-TO'QIMACHILIK KLASSTERLARIDA XOMASHYO TA'MINOTI BARQARORLIGINI TA'MINLASHNING XORIJ DAVLATLAR TAJRIBASI.....	201
Zakirov Abduazim Abdurashidovich	
НОВЫЙ ЭТАП ПРИМЕНЕНИЯ РЫНОЧНЫХ МЕХАНИЗМОВ В ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ.....	206
Махкамов Ибраим	
O'ZBEKISTONDA SUG'URTA BOZORINING RIVOJLANISH TENDENTSIYALARI.....	213
Kushmuradov Oman, Ismoilov Sherzod Ismoil o'g'li	
GLOBALIZATSIYA SHAROITIDA MILLIY IQTISODIYOT NAZARIYASI.....	217
Mo'yidinov Xurshidbek Abdullayevich	
DORIVOR O'SIMLIKLARNI QAYTA ISHLASHNING HOZIRGI HOLATI VA MUAMMOLARI	221
Usmonov Mirg'ulom Xoshim o'g'li	

BARQAROR IQTISODIY O'SISHGA YERISHISHDA SUN'IY INTELLEKT TIZIMLARINI QO'LLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILASHTIRISH (XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASI MISOLIDA)	227
Nasrulloev Hayotjon Xabibulloevich	
НЕЙРОИНТУИТИВНЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ И ЕГО РОЛЬ В УПРАВЛЕНИИ РИСКАМИ В БИЗНЕСЕ.....	233
Ягудин Дмитрий Рустамович	
RESURLARNI SOLIQQA TORTISH AMALIYOTINING XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI VA ULARNING MILLIY SOLIQ TIZIMIDA QO'LLASH MASALALARI	240
Nasimdjanoov Yunusjon Zoxidovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI UCHUN QO'LLANILAYOTGAN SOLIQQA TORTISH MEXANIZMLARI	246
Akbarov Akramjon Ibragimzhonovich	
TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARIDA "YASHIL" MARKETINGNI JORIY ETISHNING DOLZARB JIHATLARI	250
Bazarova Fayyoz Tuxtamurodovna	
INSON KAPITALI VA IQTISODIYOTNING RAQAMLI TRANSFORMATSIYASI.....	255
Muzaffar Raximov	
UY-JOY KOMMUNAL XO'JALIGINI INNOVATSION RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	259
Odamboyev Oybek Ravshanbek o'g'li	
INTERNATIONAL ORGANIZATIONS' APPROACHES TO ATTRACTING INVESTMENT IN HUMAN CAPITAL	268
Akhmadaliyeva Nikholakhon	
RAQAMLI PLATFORMALAR ORQALI KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI.....	273
Vohobov Hikmatillo Ma'mirjon o'g'li	
ФОРСАЙТ И ЭКОНОМИЧНЫЕ ИННОВАЦИИ КАК ДРАЙВЕРЫ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ТОРГОВЛИ САМАРКАНДА	280
Тохинова Гуллола Миркамолевна	
KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNI BOSHQARISHDA KASB-HUNAR TA'LIMI BITIRUVCHILARINING O'RNI	287
Toshpulatov Sherzod Xaydarkulovich	
DIGITAL TECHNOLOGIES IN ECOTOURISM: INNOVATIVE STRATEGIES FOR ADVANCING GREEN TOURISM	292
Barno Erkayeva	
AGROTURIZM SOHASINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	296
Baymuradova Iroda Shermamatovna, Mardonova Zarifa Numonjonovna	
DAVLAT BUDJET NAZORATI TIZIMINI RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI	301
B.Sh.Mirzayev	
YOSHLAR BANDLIGIDA KO'NIKMALAR NOMUTANOSIBLIGI MUAMMOLARI VA YECHIMLARI.....	307
Raxmatxo'jayev Axrorxo'ja Akmal o'g'li	
TO'QIMACHILIK MAHSULOTLARINING EKSPORT SALOHİYATINI TAHLIL QILISH VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARINI BAHOLASH.....	311
Oqboyev Alisher Rasuljanovich	
РЕИНЖИНИРИНГ БИЗНЕС-ПРОЦЕССОВ И ИХ РОЛЬ В РАЗВИТИИ БАНКОВСКОГО БИЗНЕСА.....	317
Рахимходжаева Нодира Саидрахаловна	
QISHLOQ XO'JALIGI TA'MINOT ZANJIRI JARAYONLARINING HOZIRGI HOLATINI TAHLIL QILISH.....	323
Ermonov Farrux	
O'ZBEKISTONDA RAQAMLI IQTISODIYOTNI SHAKILLANTIRISH JARAYONIDA MOLİYAVIY NAZORATNI INNOVATSION TA'LIM YO'NALISHLARINI YO'LGA QO'YISH ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	329
Turg'unov Bahtiyor Nuriddinovich	

MARKAZIY OSIYODA SUV RESURSLARINI BOSHQARISH VA HAMKORLIKNING DOLZARB MASALALARI	334
Amanbaev Amanali Orazbaevich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA YANGI TURDAGI LOGISTIKA XIZMATLARINING USLUBIY ASOSLARI.....	338
Z. Teshayev	
O'ZBEKISTON AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA XIZMATLARI SOHASINING AMALDAGI HOLATINI TAHLIL QILISH.....	343
Suyunov Asror Baxtiyorovich	
KORPORATIV BOSHQARUVDA LEADERSHIP 4.0 TAMOYILLARINI JORIY ETISH SAMARADORLIKNI OSHIRISH IMKONIYATLARI.....	349
Ismailov Allayor Rashidovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASH MASALALARI	355
Yusupov Farxod Adamboyevich	
O'ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTNI O'RNI VA UNI RIVOJLANTIRISHNI USTUVOR YO'NALISHLARI	359
Abdullaeva Nilufar Javdat qizi	
MINTAQADA SANOAT KORXONALARINI RIVOJLANTIRISHNING SOLISHTIRMA EKONOMETRIK MODELLARI (SURXONDARYO VILOYATI MISOLIDA)	363
Saatmurotov Shohrux Zafar o'g'li	
O'ZBEKISTON SUG'URTA BOZORI: RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA ISTIQBOLLI IMKONIYATLAR	369
Abdurazaqov Jasur Abdunasimovich	
RAQAMLI PLATFORMALAR YORDAMIDA NORASMIY VA YASHIRIN IQTISODIYOTNI QISQARTIRISHNING QO'SHIMCHA IMKONIYATLARI TO'G'RSIDA.....	374
Nasrullayev Hikmatullo Habibulloyevich	
O'ZBEKISTONDA KICHIK VA O'RTA BIZNESNI QO'LLAB-QUVVATLASH MAQSADIDA "XIZMATLAR IPOTEKASI" MOLIYAVIY INSTRUMENTLARINI AMALIYOTGA JORIY QILISH MASALALARI	379
Uskenbayeva Dilnoza Boxodir qizi	
ЭКОНОМИКО-СТАТИСТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ЭФФЕКТИВНОСТИ КАПЕЛЬНОГО ОРОШЕНИЯ ПРИ ВОЗДЕЛЫВАНИИ ЛУКА В ДЖИЗАКСКОЙ ОБЛАСТИ.....	384
Суюнов Шохзодбек Мурод угли	
XORIJIY DAVLATLAR SANOAT IQTISODIYOTIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH TAJRIBASI (YAPONIYA, KOREYA VA GERMANIYA MISOLIDA)	389
Mansurova Sayyora Baxtiyor Kizi	
KORXONALARDA ISHLAB CHIQUARISH XARAJATLARI HISOBGA OLIISHDA XORIJ TAJRIBASINI QO'LLASH	395
Raxmatov Baxriddin Baxtiyor o'g'li	
PECULIARITIES OF THE IRRIGATION WATER DELIVERY PAYMENT IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN	399
Muminov Sherzod Kholmirzaevich	
DIGITALIZATION OF AGRICULTURAL PRODUCTS FOR EXPORT	404
Azimov R.B.	
AHOLI JON BOSHIGA UMUMIY DAROMADLAR HAJMINI TREND MODELLAR ASOSIDA PROGNOZLASH	409
Xolto'rayev Islom Ilhomovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA YANGI BANDLIK SHAKLLARI.....	416
Sayipov Begzod Rahimovich	
TIJORAT BANKLARINING YANGI DAVR SHAROITIDA MOLIYAVIY BARQARORLIGINI BAHOLASH USULLARI VA INDIKATORLARI	422
Sadikov Iskandar Gayratovich	
TIJORAT BANKLARI AKTIVLARINING SAMARADORLIGINI IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI	427
Ibrohimov Davronbek Muhammadi o'g'li	

MAHALLIY BUDJET SOLIQLI DAROMADLARI BAZASI BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA SOLIQLAR TA'SIRCHANLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	433
Isoqov Zafarjon Zokirjonovich	
TOSHKENT SHAHRIDAGI YIRIK SOLIQ TO'LOVCHILARNING SOLIQ QARZDORLIGI TAHLILI	438
Soipov Boburmirzo Nosirjon o'g'li	
РОЛЬ ЖИЛИЩНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ В СИСТЕМЕ КОМПЛЕКСНОГО РАЗВИТИЯ ТЕРРИТОРИЙ МЕЗОУРОВНЯ	446
Далиев Ахтам Шарафутдинович	
TO'QIMACHILIK SANOAT KORXONALARIDA INSON RESURLARINI BOSHQARISHDA XORIJ TAJRIBALARINING ZARURLIGI	454
Abdullayev Dostonbek G'ofurjon o'g'li	
TURISTIK KLASSTERLARNING NAZARIY ASOSLARI VA ULARNING HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISHDAGI O'RNI	458
Xaitov Oxunjon Nomoz o'g'li	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA RESURS TA'MINOTI BOSHQARUVINING NAZARIY KONSEPSIYALARI VA MODELLARI	462
Arziqulova Oybar chin Eshquvat qizi	
XIZMATLAR SEKTORIDA RAQAMLI INNOVATSIYALAR VA MIJOZLAR EHTIYOJLARINI QONDIRISH MEKANIZMLARI	467
Xudoyorov Lochinbek Bahromovich	
СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКАЯ СУЩНОСТЬ ПОДГОТОВКИ КАДРОВ В РАЗВИТИИ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА	472
Базаров Бердымурад Улугмуродович, Атавуллаева Саида Джумабекмуродовна	
TURIZM SOHASIDA KADRLAR SALOHİYATINI OSHIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEKANIZMI	478
Ho'jaqulov Bobur Rustam o'g'li	
KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA DAVLATNING RO'LI	483
Nabiyeva Muxabbat Djabirxanovna	
"HOW GREEN INVESETMENTS CAN EFFECT ON ECONOMIC GROWTH IN DEVELOPING COUNTRIES"	485
Farangiz Ma'rufjonovna Pirmatova	
TIJORAT BANKLARIDA UZOQ MUDDATLI RESURLAR MANBALARI VA ULARNING HAJMINI OSHIRISHNING ZARURIYATI	493
Abduraxmonov Akmal Nurmat o'g'li	
GLOBAL BOSHQARUV VA BARQAROR RIVOJLANISHDA YASHIL TEXNOLOGIYALARNING ROLI	498
M.Sh. Tolipov	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМОВ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТИ ЭНЕРГЕТИЧЕСКИХ ПРЕДПРИЯТИЙ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ	504
Буранбаева Шоира Рустамовна	
O'ZBEKISTON SHAROITIDA PIYOZ YETISHTIRISHDA TOMCHILATIB SUG'ORISHNI QO'LLASH ISTIQBOLLARI	508
Suyunov Shohzodbek Murod o'g'li	
YENGIL SANOAT KORXONALARINING RIVOJLANISHIGA BOSHQARUV MADANIYATIDAN FOYDALANISHNING TA'SIRI	513
Aknazarova Zebiniso Bagdadovna	
ISHLAB CHIQRISHNI DIVERSIFIKATSIYALASH SHAROITIDA KORPORATIV BOSHQARUVNING TASHKILIY-IQTISODIY MEKANIZM SAMARADORLIGINI ANIQLASH USULLARI	518
Qurbaniyazov Shaxzodbek Karimovich	
KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISH VA JOYLASHTIRISHNING IQTISODIY VA TASHKILIY ASOSLARI	524
Salimov Burxon Abubakirovich	
"YASHIL" IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH VA UNDA ENERGIYADAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	530
Berdiyeva Aziza G'anisher qizi	

SIRKULAR IQTISODIYOTDAN KORXONA VA TADBIRKORLAR MANFAATLARI	535
Sodikov Zokir Rustamovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK SOHASIDA ME'YORIY-HUQUQIY BAZANI ISHLAB CHIQISH	541
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Ubaydullayev Toxirjon Abdullajanovich	
MINTAQA OZIQ-OVQAT MAHSULOTLARI CHAKANA SAVDOSIDA SHADOW WAREHOUSE MODELIGA ASOSLANGAN YETKAZIB BERISH TIZIMINI JORIY QILISH	548
Ibrayimova Dilnoza Abdisherpovna	
XIZMATLAR SAVDOSI SOHASIDA O'ZBEKISTONNING XALQARO HAMKORLIK IMKONIYATLARI	555
Qodirjonov A.M.	
TO'QIMACHILIK SANOATINI IQTISODIY RIVOJLANTIRISHDA RESURLARDAN SAMARALI FOYDALANISH KONSEPSIYASINI SHAKLLANTIRISH USLUBIYOTI	559
Madraximova Gulasal Ro'zimboy qizi	
ГЛОБАЛЬНЫЕ ТРЕНДЫ СМАРТ-ТУРИЗМА И ИХ ПРИМЕНИМОСТЬ К КУЛЬТУРНОМУ НАСЛЕДИЮ УЗБЕКИСТАНА	564
Салихбаев Нурсултон Равшанович	
IJTIMOIIY HIMOYA TIZIMI VA IJTIMOIIY TIBBIY XIZMATLAR O'ZARO BOG'LIQLIGINING NAZARIY ASOSLARI	572
Shanazarov Farrux Shodiyorovich	
ТЕХНИКО-ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ОБОСНОВАНИЕ РАЗРАБОТКИ МОБИЛЬНОГО ПРИЛОЖЕНИЯ JOB VARAKA DLYA RYNKA TRUDA UZBEKISTANA	577
Еримбетова Улбосын Маратовна	
TASHQI SAVDO VA INVESTITSIYALAR TAHLILI HAMDA ULARNING IQTISODIY XAVFSIZLIKKA TA'SIRI	582
Jalolov Bekzod Sherzod o'g'li	
"O'ZBEKISTONDA KICHIK VA O'RTA BIZNESLAR UCHUN SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA MOLIVAVIY KO'RSATKICHLARNI TAHLIL QILISH VA RAQAMLI YECHIMLAR TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH"	586
Azamatjon Mardayev Abdusamat o'g'li	
FARMATSEVIKA MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQARUVCHI KORXONALARDA BUXGALTERIYA HISOBINI TASHKIL ETISHNING ME'YORIY-HUQUQIY ASOSLARI	591
Xudaynazarova Dilnoza Gafurovna	
O'ZBEKISTONDA INNOVASION TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA KADRLAR TAYYORLASH MENEJMENTINING AMAL QILISH USULLARI VA TURLARI	596
Ergashev To'liqin Shokirovich	
HUDUDIIY IQTISODIYOTNI RAQAMLI TEKNOLOGIYALAR ASOSIDA BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISH	602
Ibragimov Baxrom Baxodirovich	
ISLOMIY MOLIIYA INSTRUMENTLARINI JORIY ETISH ORQALI O'ZBEKISTONDA MOLIIYA BOZORINI DIVERSIFIKATSIYA QILISHNING STRATEGIK YO'NALISHLARI	606
Xodjayev Aziz Shovkatovich	
MAHALLIIY HOKIMIYAT QAROR QABUL QILISH JARAYONLARIDA DINAMIK OMILLAR VA ULARNING INTEGRATSIYASI	611
Axmedov Farxod Raxmonjonovich	
UZOQ MUDDATLI AKTIVLAR AUDITINI TASHKIL ETISH VA TAHLIL QILISH METODLARINI TAKOMILLASHTIRISH	617
Rizakulov Abdurauf Abdimutalibovich	
ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ МЕХАНИЗМЫ ПОВЫШЕНИЯ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ ТУРИЗМА ЧЕРЕЗ КРЕАТИВНУЮ ИНДУСТРИЮ В РЕСПУБЛИКЕ КАРАКАЛПАКСТАН	623
Хошимова Камилла Навфал қизи	
IMITATION MODELDA AXBOROT NORAVSHANLIGI SABABLI YUZAGA KELADIGAN IQTISODIY SAMARASIZLIK TAHLILI	633
Qodirov Zohidjon Eralievich	

JISMONIY SHAXSLAR TOMONIDAN KREDITLARDAN FOYDALANISHNING NAZARIY ASOSLARI	637
Turdiboyeva Kumush Erkinovna	
SOG'LIQNI SAQLASH XIZMATLARI SOHASIDA SIFATNI BAHOLASH KO'RSATKICHLARI VA IQTISODIY SAMARADORLIK O'RTASIDAGI BOG'LIQLIK	641
Usmanova Nasiba Akbarjonovna, Eshbekova Xayriniso Baxtiyorovna	
SOLIQ TO'LOVCHILAR FAOLIYATINING SEGMENTATSIYASIGA ASOSLANIB SOLIQ XAVFLARINI ANIQLASH VA BAHOLASHNING AMALIY YONDOSHUVI	648
Elbaeva M.R.	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK NAZARIY ASOSLARI VA IQTISODIY RIVOJLANISHGA TA'SIRI.....	653
Hamroyev G'ayratjon Sultonovich	
QURILISH MATERIALLARI SANOATIDA ISHLAB CHIQARISHNI SIFAT MENEJMENTI TAMOYILLARI ASOSIDA TASHKIL ETISHNING XORIJ MAMLAKATLAR TAJRIBASI	657
Achilov Ilmurad	
MINTAQALAR INVESTITSION SALOHİYATINI OSHIRISHNING NAZARIY VA METODOLOGIK ASOSLARI	663
Qobilov Anvar Eshpo'lotovich	
KORXONALARNING YASHIL MARKETING STRATEGIYASINI ISHLAB CHIQISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH	669
Sapayev Axmed Durdibayevich	
SANOAT KORXONALARINING SAMARADORLIGINI BAHOLASHDA KO'P MEZONLI TAHLIL USULLARINI QO'LLASH.....	674
Muxammadaliyev Mirzohidjon Muxammadali o'g'li	
BOJXONA HUDUDIDA QAYTA ISHLASH BOJXONA REJIMINING AMALDAGI HOLATI TAHLILI	681
Abdullayev Shaxzodbek	
ENSURING SUSTAINABLE REGIONAL DEVELOPMENT THROUGH INTEGRATION OF RECREATION AND ECOTOURISM RESOURCES IN UZBEKISTAN	686
Shaymanova Nigora Yusupovna	
MAKROIQTISODIYOTDA ISTE'MOL VA JAMG'ARISH FUNSIYALARI VA ULARNING O'ZBEKISTONDA O'ZGARISHI TENDENSIYALARI	691
Rustamov Narzillo Istamovich	
CHAKANA SAVDONI BOSHQARISHDA "BIG MIDDLE" NAZARIYASIDAN FOYDALANISH.....	697
Yaqubov Azizbek G'anibekovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA HUNARMANDCHILIKNI RIVOJLANTIRISHNING PROGNOZ VARIANTLARI	701
Ermetov Amirbek Ismailovich	
FISKAL NOMARKAZLASHTIRISH BO'YICHA XITOIY TAJRIBASI	708
Lokayev Bekzod Sherkobilovich	
SANOAT KORXONALARIDA RAQAMLI BOSHQARUV TIZIMLARI: IMKONIYATLAR VA CHEKLOVLAR.....	712
Ismatullayeva Munisxon Bori qizi	
EKOLOGIYA VA ATROF MUHITNI MUHOFAZA QILISH SOHASIDA DASTURIY BUDJETLASHTIRISH BO'YICHA XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI	717
Dilshod Pulatov, Dildora Mirzaeva, Gulzora Qahharova	
TIKUV-TRIKOTAJ SANOATIDA MEHNAT UNUMDORLIGINI OSHIRISH OMILLARI VA BOSHQARUV STRATEGIYALARI	725
Mardiyev Bunyod Sirojiddin o'g'li	
BURNOUTNING OLDINI OLIH: XODIMLAR SALOMATLIGI STRATEGIYASI	731
Ergasheva E'zoza Dilshod qizi	
O'ZBEKISTONDA KORXONALARNING TASHQI IQTISODIY FAOLIYATINI MOLIYALASHTIRISHNING HOZIRGI HOLATI VA MUAMMOLARI.....	736
Pulatova Moxira Baxtiyorovna	
QISHLOQ XO'JALIGI KORXONALARIDA XARAJATLARNI BOSHQARISH VA HISOBGA OLIHNING INNOVATSION USULLARI: MENEJMENT VA BUXGALTERIYANING O'ZARO INTEGRATSIYASI	742
Mamadiyarov Dilshad Uralovich, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	

RIVOJLANGAN MAMLAKATLARDA AHOLI DAROMADLARINI OSHIRISH MEXANIZMLARI	748
Uzoqov Suhrobjon Do'smat o'g'li	
OLIY TA'LIMNI MOLIYALASHTIRISH MODELLARI	754
Talapova Nargiza Baxriddinovna	
ВОЗОБНОВЛЕНИЕ ДОБЫЧИ ПРИРОДНОГО ГАЗА ИЗ ТРЁХ СКВАЖИН УЧАСТКА ХОДЖАСАЯТ ГКМ ДЕНГИЗКУЛЬ	758
Набиев Шахзод Темурович, Иргашбаев Шохрух Фаррух угли, Маннафов Улугбек Умар угли	
MADANIY TURIZM INDUSTRIYASINING RIVOJLANISH IMKONIYATLARI VA O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	764
Toxirov Dilyor Davlatovich	
MOLIYAVIY AUTSORSING NAZARIYALARI VA UNING RIVOJLANISH BOSQICHLARI	768
Babadjanov Umidbek Kamildjanovich	
TURIZM – TARIXIY XOTIRA VA ZAMONAVIY XIZMATLAR UYG'UNLIGI IFODASI	773
Janzakov Bekzot Kulmamat o'g'li	
QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI RAQOBATBARDOSHLIGINING MOHIYATI VA BAHOLASH MEZONLARI	777
Abdikarimova Zilola Baxramovna	
TIJORAT BANKLARI AKTIVLARINI DIVERSIFIKATSIYALASHNING NAZARIY ASOSLARI	784
Ro'ziyeva Shaxlo Salimboyevna	
AXBOROT TIZIMLARINI RIVOJLANTIRISH VA TEXNIK XIZMAT KO'RSATISHNI QO'LLAB-QUVVATLASH	788
Samiyeva Maftuna Faxriddin qizi	
TIJORAT BANKLARI AKTIVLARI DAROMADLILIGINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	791
Sanayev Javoxir Shovkat o'g'li	
FISCAL, MONETARY, AND CUSTOMS-TARIFF POLICIES IN ENSURING NATIONAL ECONOMIC STABILITY: EVIDENCE FROM UZBEKISTAN.....	796
Maxmudov S.T.	
ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ ФОРМИРОВАНИЯ И РАЗВИТИЯ ТУРИСТИЧЕСКИХ КЛАСТЕРОВ	801
Юсупова Н.Т.	
SANOAT KORXONALARINING IQTISODIY O'SISHIGA TA'SIR ETUVCHI ASOSIY FAKTORLAR TAHLILI	807
Rahimova Mushtariybegim Muxammadg'olib qizi	
DEMOGRAFIK O'ZGARISHLAR VA ULARNING IJTIMOIIY-IQTISODIY OQIBATLARI.....	812
Abdumalikova G.F.	
MINTAQAVIY INVESTITSIYA SIYOSATINI SAMARALI BOSHQARISHNING IQTISODIY VA INSTITUTSION ASOSLARI	821
Kenjayev Ikrom Ergashboyevich	
RAQAMLI AVIATSIYA EKOTIZIMI: AI/ML, DIGITAL TWIN VA BLOKCHEYN INTEGRATSIYASI	828
Azimova Moxinur Nozimovna	
XALQARO MOLIYA BOZORLARIDA INVESTITSIYA RISKLARINI BOSHQARISHNING ZAMONAVIY MEXANIZMLARI	834
G'afurov Sherzod Abduvaxob o'g'li	
SURXONDARYO VILOYATINING REKREATSIYA RESURSLARI VA DAVOLASH-SOG'LOMLASHTIRISH TURIZMI SALOHİYATI	839
Murtazayeva Gulrux Isabek qizi	
MINTAQALAR TURISTIK-REKREATSION IMKONIYATLARINI BAHOLASHDA ZAMONAVIY GIS USULLARINI QO'LLASH (SARIOIYO TUMANI MISOLIDA)	845
Safarov Manuchexr Axtam o'g'li	
XITOIY TAJRIBASI ASOSIDA INVESTITSIYA MUHITINI TAKOMILLASHTIRISH	852
Tirkashev Farruxjon Xolyigitovich	
TURIZM FAOLIYATINI DIVERSIFIKATSIYA QILISHGA OID NAZARIY BILIMLARNING SHAKLLANISH XUSUSIYATLARI	857
Maxmudova Aziza Pirmamatovna	

TIJORAT BANKLARI RESURS BAZASI MUSTAHKAMLIGINI BAHOLOVCHI KO'RSATKICHLAR TIZIMI	863
Raxmanov Ilxom Xurramovich	
TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARIDA BOSHQARUV TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	871
Maxsudov Sherzod Solijonovich	
FISCAL, MONETARY, AND CUSTOMS-TARIFF POLICIES IN ENSURING NATIONAL ECONOMIC STABILITY: EVIDENCE FROM UZBEKISTAN.....	877
Mahmudov Sarvar	
ATROF-MUHITGA OID FISKAL KO'RSATKICHLAR ASOSIDA MINTAQAVIY BAHOLASH	882
Zilola Rahmatova	
XORAZM VILOYATI TUMANLARIDA EKSPORT SAMARADORLIGI: STOXTASTIK CHEGARAVIY TAHLIL (SFA) ASOSIDAGI EMPIRIK YONDASHUV	887
Fozil Xolmurotov	
МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОЦЕНКИ БЕДНОСТИ: МЕЖДУНАРОДНЫЕ ПОДХОДЫ И НАЦИОНАЛЬНАЯ СПЕЦИФИКА.....	900
Мамаризоев Жахонгир Исохонович	
EKOLOGIK VAZIYAT VA AHOLI SALOMATLIGINING PROGNOZ KO'RSATKICHLARI	905
Egamqulov Husniddin Erkaboyevich	
CHO'L HUDUDLARIDA TURISTIK RESURLARDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI.....	911
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Mavlonov Ahmadjon Muhammadovich	
КОНЦЕПЦИЯ ИДЕНТИФИКАЦИИ И ИЗМЕРЕНИЯ ЭФФЕКТОВ ЗАНЯТОСТИ В ЭКОЛОГО-ОРИЕНТИРОВАННОЙ ЭКОНОМИКЕ	918
Сагидуллин Фарид Радикович	
ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИИ ГОСТИНИЧНОГО БИЗНЕСА В СФЕРЕ ПРОДВИЖЕНИЯ И СБЫТА ТОВАРОВ И УСЛУГ В ИНДУСТРИИ ГОСТЕПРИИМСТВА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	927
Бабаджанова Лола Шопулатовна	
O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA OZIQ-OVQATNI RIVOJLANTIRISHDA QISHLOQ XO'JALIGINING ROLI.....	935
G'aniyev Baydulla Toshmurodovich, Bustonov Komiljon Kumakovich	
TURISTIK MINTAQALARNI RIVOJLANTIRISHDA MAHALLIY AHOLINING ISHTIROKINI TA'MINLASHNING AYRIM MASALALARI	943
Abduxamidov Sarvar Adxamovich	
TA'LIM KLASSTERLARI KONTEKSTIDA BOSHQARUVNING ZAMONAVIY MUAMMOLARI VA STRATEGIK YECHIMLARI: TRIPLE HELIX MODEL ASOSIDA TAHLIL.....	947
Imamova Nilufar Asamutdinovna	

TA'LIM KLASTERLARI KONTEKSTIDA BOSHQARUVNING ZAMONAVIY MUAMMOLARI VA STRATEGIK YECHIMLARI: TRIPLE HELIX MODELI ASOSIDA TAHLIL

Imamova Nilufar Asamutdinovna

TDSHU, Xalqaro reytinglar bilan ishlash bo'limi boshlig'i, mustaqil izlanuvchi

E-mail: nilufar_imamova@tsuos.uz

ORCID - 0000-0001-9723-5348

Annotatsiya. Raqamli transformatsiya jarayonlari jadal rivojlanayotgan bugungi davrda ta'lim klasterlari innovatsion rivojlanish va raqobatbardoshlikni oshirishning muhim omillaridan biri sifatida maydonga chiqmoqda. Ushbu maqolada ta'lim klasterlarida boshqaruvning zamonaviy muammolari tahlil qilinadi hamda ularni hal etish bo'yicha strategik yechimlar taklif etiladi. Tadqiqotda Triple Helix modeli (universitet–biznes–davlat) asosida klaster ishtirokchilarining o'zaro hamkorlik imkoniyatlari o'rganiladi. Shuningdek, innovatsiyalarni tijoratlashtirish, ilmiy salohiyatni oshirish va klasterlarning iqtisodiy samaradorligini kuchaytirish bo'yicha ustuvor yo'nalishlar belgilab beriladi. Natijalar ta'lim va biznes o'rtasidagi integratsiyani rivojlantirish hamda barqaror iqtisodiy o'sishga erishishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: ta'lim klasteri, raqamli transformatsiya, Triple Helix, boshqaruv, innovatsiyalar, barqaror rivojlanish, strategik yechimlar.

Abstract. In the era of rapid digital transformation, educational clusters are emerging as one of the key drivers of innovation and competitiveness. This article analyzes modern management challenges within educational clusters and proposes strategic solutions to address them. The study explores the opportunities for collaboration among cluster participants based on the Triple Helix model (university–business–government). Furthermore, it outlines priority areas for innovation commercialization, enhancement of scientific potential, and improvement of cluster economic efficiency. The results contribute to strengthening the integration between education and business, thereby supporting sustainable economic growth.

Key words: educational cluster, digital transformation, Triple Helix, management, innovation, sustainable development, strategic solutions.

Аннотация. В условиях стремительного развития процессов цифровой трансформации образовательные кластеры выступают одним из ключевых факторов инновационного развития и повышения конкурентоспособности. В данной статье анализируются современные проблемы управления в образовательных кластерах и предлагаются стратегические решения по их преодолению. В исследовании рассматриваются возможности взаимодействия участников кластера на основе модели “Тройная спираль” (университет–бизнес–государство). Кроме того, определены приоритетные направления по коммерциализации инноваций, повышению научного потенциала и укреплению экономической эффективности кластеров. Полученные результаты способствуют развитию интеграции между образованием и бизнесом, а также достижению устойчивого экономического роста.

Ключевые слова: образовательный кластер, цифровая трансформация, Тройная спираль, управление, инновации, устойчивое развитие, стратегические решения.

KIRISH

So'nggi yillarda milliy iqtisodiyotlarda innovatsion iqtisodiyotga o'tish, milliy innovatsion tizimni shakllantirish va boshqarish bo'yicha olib borilayotgan tadqiqotlar hamda ular asosidagi ilmiy qarashlar va yondashuvlar sezilarli darajada rivojlanib bormoqda. Mazkur yo'nalishda innovatsion iqtisodiyot uchun bilim yetkazib berish, ilmiy tadqiqotlar olib borish vazifalarini bajarishda aynan oliy ta'lim muassasalariga (OTM) ustuvorlik berilmoqda. Bu jarayonda OTMlarning ilmiy tadqiqot muassasalari hamda davlat bilan hamkorlikda faoliyat yuritishi iqtisodiyotdagi Triple Helix modelini amalda ifodalaydi.

Shu nuqtayi nazardan, OTMlar yadro bo'lgan ta'lim klasterlari iqtisodiyotning barqaror va innovatsion rivojlanishini ta'minlashda muhim platforma sifatida maydonga chiqmoqda. Klasterlar universitetlar, ilmiy muassasalar, biznes hamjamiyati va davlat organlari o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlab, yangi bilim va texnologiyalarni amaliyotga tezkor joriy etishga xizmat qiladi. Bunda Triple Helix modeli – universitet–biznes–davlat o'zaro hamkorligi – boshqaruvning samarali mexanizmlarini ishlab chiqishda asosiy konseptual yondashuv sifatida qoraladi.

Dastlab Triple Helix modeli (Etzkowitz va Leydesdorff, 2000) universitet–sanoat–hukumat hamkorligi orqali innovatsiyalarni shakllantirishning asosiy mexanizmi sifatida ko'rilgan. Keyinchalik Etzkowitz (2008) tomonidan ilgari surilgan “tadbirkor universitet” konsepsiyasi orqali universitetlarning milliy iqtisodiyotdagi ustuvor roli alohida e'tirof etildi. Ular startaplar, texnoparklar va texnologik transfer markazlari orqali iqtisodiy rivojlanishga faol hissa qo'shishi ta'kidlandi.

Biroq, hozirgi globallashuv, raqamli transformatsiya va ekologik chaqiriqlar sharoitida innovatsion tizimlar yanada murakkablashib bormoqda. Bunday sharoitda Karayannis va Campbell (2009, 2010) tomonidan taklif etilgan Quadruple Helix (fuqarolik jamiyatining ishtiroki) va Quintuple Helix (tabiiy muhit va barqaror rivojlanish omillarini inobatga olish) modellari innovatsion ekotizimni yanada to'liq ifodalash imkonini berdi. Zamonaviy sharoitda innovatsiyalar nafaqat iqtisodiy o'sish, balki ijtimoiy barqarorlik va ekologik muvozanatni ta'minlashga ham xizmat qilishi zarur. Shu nuqtayi nazardan, Kai (2022) tomonidan ilgari surilgan Neo-Triple Helix modeli ham alohida ahamiyat kasb etadi.

Mazkur tadqiqotda ta'lim klasterlari kontekstida boshqaruvning zamonaviy muammolari tahlil qilinadi hamda strategik yechimlar taklif etiladi. Shuningdek, raqamli transformatsiyaning klasterlar faoliyatiga ta'siri, innovatsion rivojlanishni jadallashtirishdagi imkoniyatlari va boshqaruv qarorlarini qabul qilishda raqamli texnologiyalardan foydalanish istiqbollari ko'rib chiqiladi. Ushbu tahlil klaster ishtirokchilari o'rtasida samarali hamkorlikni kuchaytirish hamda iqtisodiy samaradorlikni oshirishga qaratilgan ilmiy va amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga xizmat qiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, Etzkowitz va Leydesdorff tomonidan yozilgan “Innovatsiyalar dinamikasi: milliy tizimlar va 2-rejimdan universitet–sanoat–hukumat o'rtasidagi uch spiral (Triple Helix) munosabatlariga o'tish” nomli maqola “Triple Helix” modelini ilk bor keng ilmiy asoslab bergan asarlardan biridir. Mualliflar universitet–sanoat–hukumat o'rtasidagi o'zaro aloqalarni innovatsion tizimlarning asosiy drayveri sifatida ko'rsatib berganlar [Etzkowitz & Leydesdorff, 2000].

Etzkowitzning “The Triple Helix” asari esa, ushbu modelning amaliy qo'llanilishini yorituvchi muhim manbadir. Muallif universitetlarning “tadbirkor universitet” sifatidagi roli, startaplar, texnoparklar va innovatsion infratuzilma orqali iqtisodiy rivojlanishga qo'shayotgan hissasini batafsil tahlil etadi [Etzkowitz, 2008].

Carayannis va Campbell tomonidan yozilgan “3-rejim va To'rt spiral modeli: XXI asrning fraktal innovatsion ekotizimi tomon” nomli maqolada “3-rejim” va “Quadruple Helix” tushunchalari ilgari suriladi. Fuqarolik jamiyati (media, madaniyat, qadriyatlar) to'rtinchi spiral sifatida innovatsion tizimning muhim tarkibiy qismi sifatida e'tirof etiladi [Carayannis & Campbell, 2009].

Shuningdek, Carayannis va Campbell keyinchalik “Quintuple Helix” modelini ishlab chiqib, unda ekologik barqarorlik va tabiiy muhitni beshinchi spiral sifatida kiritadi. Bu model hozirgi kunda “yashil innovatsiyalar” va barqaror rivojlanish siyosati uchun nazariy asos sifatida qaralib, amaliy jihatdan samarali natijalar berishi mumkin [Carayannis & Campbell, 2010].

Lundvallning “National Systems of Innovation” (“Innovatsiyalarning milliy tizimlari”) nomli asari milliy innovatsion tizim nazariyasining klassik manbasi hisoblanadi. Muallif innovatsiyalarni davlat siyosati, ta'lim va tadqiqot tizimi hamda firmalar o'rtasidagi interaktiv o'rganish jarayoni sifatida talqin etadi [Lundvall, 2010].

Yan iqtisodchi olim Cai esa yuqoridagi modellarni takomillashtirib, “Neo-Triple Helix” modelini ishlab chiqdi. Ushbu modelda Triple, Quadruple va Quintuple Helix yondashuvlari birlashtirilib, “innovatsion genlar” (universitet–sanoat–hukumat hamkorligi), ijtimoiy tuzilmalar va tabiiy muhit o'rtasidagi dialektik aloqalar tahlil etiladi. Bu konsepsiya innovatsion ekotizimni yanada kompleks tushuntirish imkonini beradi [Cai, 2022].

Eng so'nggi nashrlardan biri sifatida Etzkowitz va Leydesdorffning “Innovation and the Triple Helix” (“Innovatsiyalar va Triple Helix”) nomli maqolasi e'tiborga loyiqdir. Mualliflar unda Triple Helix modelini — universitet, sanoat va hukumat o'rtasidagi o'zaro hamkorlik tizimini — chuqur tahlil qilib, bilimga asoslangan iqtisodiyotda (“knowledge-based economy”) davlat va xususiy sektor o'rtasidagi chegaralarni qayta belgilash zarurligini ta'kidlaydilar. Ularning fikricha, ilmiy bilim jamiyat boyligi (“public good”) sifatida qoraladi, tadbirkorlik faoliyati esa xususiy foyda olishga yo'naltiriladi. Shu sababli, zamonaviy innovatsion tizimda iqtisodiy siyosat neoliberal “laissez-faire” yondashuviga emas, balki muvozanatli davlat aralashuvi va faol xususiy sektor ishtirokiga asoslanishi lozim. Mualliflar hozirgi sharoitda universitetlarning roli tobora kuchayib borayotganini,

ular nafaqat bilim ishlab chiqaruvchi tuzilma, balki iqtisodiy o'sishning asosiy drayveri ekanini ta'kidlaydilar. Shu bilan birga, hukumatning vazifasi — institutsional muvofiqlashtirish va sohaga tizimli qo'llab-quvvatlovchi sharoit yaratishdan iborat. Bu nuqtayi nazardan Triple Helix modeli barqaror innovatsion ekotizimni shakllantirishda muhim konseptual asos sifatida e'tirof etiladi [Etzkowitz & Leydesdorff, 2025].

Ushbu adabiyotlar bir-birini to'ldirib, innovatsion tizimlarning evolyutsiyasi — Triple Helixdan Neo-Triple Helixgacha bo'lgan ilmiy rivojlanish jarayonini ochib beradi. Dastlab universitet–sanoat–hukumat uchligi asosiy mexanizm sifatida qaralgan bo'lsa, jamiyatlarning bilimga asoslangan shaklga o'tishi va yashil iqtisodiyot siyosatining keng qo'llanilishi natijasida ushbu model fuqarolik jamiyati hamda ekologik omillarni o'z ichiga olgan, yanada barqaror va inkluziv innovatsion yondashuvga ega shaklga kelgan (1-jadval).

1-jadval. Universitet–sanoat–hukumat uchligi bo'yicha yondashuvlar

№	Mualliflar	Asosiy g'oya	Yondashuvning amaliy ahamiyati
1	Etzkowitz & Leydesdorff (2000)	“Triple Helix” modeli - universitet–sanoat–hukumat hamkorligi innovatsiyaning asosiy drayveri sifatida	Mazkur model innovatsion siyosat va ilm-fan, biznes, davlat hamkorlik loyihalarini tushuntirish uchun konseptual asos yaratib bergan
2	Etzkowitz (2008)	“Tadbirkor universitet” tushunchasi, texnopark va startaplar orqali iqtisodiy rivojlanish	Universitetlarning innovatsion ekotizimdagi faol rolini mustahkamlash, spin-off kompaniyalarni qo'llab-quvvatlashdan iborat
3	Carayannis & Campbell (2009)	“Mode 3” va “Quadruple Helix” - fuqarolik jamiyati va madaniyatni innovatsion tizimga qo'shish	Jamiyatni innovatsiyaga jalb etish, ijtimoiy hamkorlik va shaffoflikni oshirish
4	Carayannis & Campbell (2010)	“Quintuple Helix” - ekologik barqarorlik va tabiiy muhitni innovatsion tizim tarkibiga qo'shish	Yashil texnologiyalar, ekologik siyosat va barqaror rivojlanish strategiyalarini ishlab chiqishda qo'llaniladi
5	Ranga & Etzkowitz (2013)	“Triple Helix” tizimini tahlil qilish uchun tahliliy model yaratish	Innovatsion siyosatni baholash, universitet–biznes–davlat o'rtasidagi muvozanatni o'rganishni takomillashtirish
6	Schütz et al. (2019)	“Quadruple Helix” tizimida jamiyat ishtirokini tadqiq qilish	Ilmiy tadqiqot va innovatsiyalarda jamoatchilik ishtirokini kuchaytirish bo'yicha tavsiyalar berish
7	Carayannis, Barth & Campbell (2012)	“Quintuple Helix” – iqlim o'zgarishi innovatsiyalar uchun drayver sifatida	Barqaror rivojlanish siyosati, ekologik innovatsiyalarni yaratish va qo'llash
8	Lundvall (2010)	Milliy innovatsion tizim nazariyasi - davlat, ta'lim va tadqiqot tizimining integratsiyasi	Milliy innovatsion siyosatni ishlab chiqishda asosiy nazariy manba sifatida qo'llanilishi
9	OECD (2022)	SDG'lar uchun innovatsion siyosat – ko'rsatkichlar va amaliy misollar	Davlatlarga innovatsion siyosatni barqaror rivojlanish maqsadlariga moslashtirishda yordam berishdan iborat
10	Cai (2022)	“Neo-Triple Helix” - Triple, Quadruple va Quintuple Helix modellarini birlashtirish	Innovatsion ekotizimlarni kompleks tahlil qilish va siyosiy qarorlar qabul qilish uchun yangi yondashuv
11	Etzkowitz & Leydesdorff (2025)	Innovatsiya dinamikasi va davlat–xususiy chegaraning qayta talqini - bilim ommaviy tovar bo'lsa-da, tadbirkorlik xususiy foyda sharoitini talab qilishi	Neoliberal yondashuvdan farqli ravishda, davlatning muvofiqlashtiruvchi roli va universitetning kuchaytirilgan pozitsiyasi orqali innovatsion ekotizimning barqarorligini ta'minlash

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda ta'lim klasterlaridagi boshqaruv muammolarini tahlil qilish va strategik yechimlarni ishlab chiqish uchun kompleks yondashuv qo'llanildi. Birinchi bosqichda xalqaro va milliy ilmiy adabiyotlar, qonunchilik hujjatlari hamda sohadagi ilg'or tajribalar o'rganildi. Ikkinchi bosqichda Triple Helix modeli asosida universitet, biznes va davlat o'rtasidagi o'zaro hamkorlik mexanizmlari tizimli tahlil qilindi. Ushbu metodologik yondashuv

1 SDG – Sustainable development goals – Barqaror rivojlanish maqsadlari.

klaster boshqaruvidagi dolzarb muammolarni tizimli ravishda aniqlash va ularni bartaraf etish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga imkon berdi.

TAHLIL VA NATIJALAR

“Triple Helix” modeli — bu universitet, biznes (sanoat) va davlat o'rtasidagi hamkorlikni izchil rivojlantirishga qaratilgan innovatsion konseptual yondashuvdir. Mazkur modelni 1990-yillar boshida amerikalik olim Henry Etzkowitz va niderlandiyalik olim Loet Leydesdorff ishlab chiqqanlar. Ularning asosiy g'oyasi shundan iboratki, innovatsion rivojlanish faqat bir tomonlama — masalan, davlat yoki bozor tomonidan boshqarilmasligi kerak. Aksincha, uchta asosiy “spiral” — universitet – sanoat – davlat o'zaro hamkorlikda faoliyat yuritishi orqali barqaror va samarali natijalarga erishish mumkin.

Mazkur modelning asosiy tamoyillariga ko'ra, universitetning yangi roli faqat ta'lim va ilmiy tadqiqotlar bilan cheklanib qolmasdan, innovatsiyalarni yaratish va ularni tijoratlashtirishda faol ishtirok etishdan iborat. Biznesning yangi roli esa nafaqat ishlab chiqarish bilan, balki ilmiy tadqiqotlarga investitsiya kiritish, innovatsion ekotizimni rivojlantirish va yangi texnologiyalarni amaliyotga joriy etish bilan bog'liq. Davlatning yangi roli esa tartibga soluvchi va qo'llab-quvvatlovchi institut sifatida klaster hamkorligini rag'batlantirish, innovatsion siyosatni ishlab chiqish va ularning samarali ijrosini ta'minlashdan iborat bo'lishi kerak.

Mazkur sharoitda universitetlar ta'lim klasterining yadrosi sifatida biznes va davlat bilan teng huquqli hamkorlikni yo'lga qo'yishi, yangi bilimlarni yaratish, takomillashtirish va tijoratlashtirish orqali mamlakatda innovatsiyalarni ishlab chiqish bilan shug'ullanuvchi yirik institutsional tuzilma sifatida faoliyat yuritishi maqsadga muvofiqdir.

Etzkowitzning fikriga ko'ra, “Triple Helix” modeli natijasida milliy iqtisodiyotda innovatsion ekotizim shakllanadi, bu esa iqtisodiy o'sish, texnologik taraqqiyot, yangi ish o'rinlarining yaratilishi va aholi farovonligining oshishiga turtki bo'lib xizmat qiladi.

Vaqt o'tishi bilan ilmiy hamjamiyat “Triple Helix” modelini kengaytirish zarurligini ta'kidlab, unga to'ldiruvchi sifatida to'rtinchi spiral – “Quadruple Helix” modelini taklif etdi. Ushbu yondashuvda jamiyat, jamoatchilik fikri va tashabbuslari innovatsion tizimning muhim tarkibiy qismiga aylandi. Endilikda innovatsion jarayonlarda nafaqat uchta asosiy institut, balki iste'molchilar, nodavlat va notijorat tashkilotlar (NNT), jamoatchilik fikri, madaniy va ijtimoiy qadriyatlar ham faol ishtirok etadi. Bu yondashuv innovatsiyalarni ijtimoiy yo'naltirilgan shaklda rivojlantirish va aholi ehtiyojlariga moslashtirish imkonini yaratadi.

Jamiyatlarning yanada takomillashib borishi, global raqobatning kuchayishi hamda atrof-muhitga bo'lgan munosabatning o'zgarishi natijasida ilmiy adabiyotlarda “Quintuple Helix” modeli shakllandi. U “Quadruple Helix” modeliga qo'shimcha ravishda atrof-muhit va barqarorlik spiralini kiritdi. Bu model innovatsiyalarni ishlab chiqishda barqaror rivojlanish maqsadlari (SDG)ni inobatga olish, yashil iqtisodiyot, ekologik xavfsizlik va iqlim o'zgarishiga moslashuvni asosiy tamoyil sifatida belgilab beradi (2-jadval).

2-jadval. “Triple, Quadruple va Quintuple Helix” modellari amalda

Model	Spiral elementlari	Asosiy maqsad	O'zbekiston ta'lim klasterlari misolida
Triple Helix	Universitet – biznes – davlat	Innovatsion ekotizim va texnologik rivojlanish	Toshkent IT Park, INHA, TATU talabalarini startap loyihalarga jalb qilish, davlat tomonidan grantlar va soliqlarda imtiyoz berish
Quadruple Helix	Universitet – biznes – davlat – jamiyat	Innovatsiyalarni ijtimoiy ehtiyojlarga moslashtirish	TIQXMMI MTU, Turin politexnika universiteti suv ta'minoti, transport va energiya samaradorligi bo'yicha mahalliy aholi bilan ishlovchi talabalar loyihalari
Quintuple Helix	Universitet – biznes – davlat – jamiyat – ekologiya	Barqaror rivojlanish va yashil innovatsiyalarni rag'batlantirish	“Yashil energiya kampuslari” — oliy ta'lim muassasalari, Energetika vazirligi va biznes vakillari hamkorligida ekologik startaplar masalan, chiqindidan bioyoqilg'i ishlab chiqarish loyihalari

Mazkur uch modelning evolyutsiyasi bugungi kunda innovatsion siyosat va klaster strategiyalarining asosiy nazariy tayanchi hisoblanadi. Agar Triple Helix modeli asosan universitet–biznes–davlat hamkorligini

kuchaytirishga qaratilgan bo'lsa, keyingi ikki modelda innovatsiyalar ijtimoiy va ekologik masalalar bilan uyg'unlashtiriladi. Bu yondashuv raqamli transformatsiya, yashil iqtisodiyot va barqaror rivojlanish maqsadlarini birlashtirishga xizmat qiladi.

1. "Triple Helix" modeli doirasidagi ta'lim klasterlari strategiyasi

Ta'lim klasterlari uchun universitet–biznes–davlat uchburchagini asosiy innovatsion kuch sifatida qaraydigan Triple Helix modeli quyidagi strategiyalarni taklif etadi:

— Universitetlarning rolini kengaytirish: universitetlarni faqat bilim beruvchi tuzilma emas, balki startaplarni qo'llab-quvvatlovchi, texnologik transfer markazlari va tadbirkorlik inkubatorlarini rivojlantiruvchi markazga aylantirish;

— Biznes bilan hamkorlikni kuchaytirish: kompaniyalar bilan qo'shma ilmiy tadqiqot loyihalarini amalga oshirish, talabalar uchun "dual education" dasturlarini joriy etish;

— Davlat siyosatini uyg'unlashtirish: ta'lim klasterlari uchun soliq imtiyozlari, grantlar va subsidiyalar ajratish orqali innovatsion ekotizimni qo'llab-quvvatlash.

Mazkur chora-tadbirlarni amalga oshirish natijasida milliy iqtisodiyotda bilim, texnologiya va investitsiyalar oqimi muvofiqlashtiriladi, bu esa ta'lim klasterlarini iqtisodiy o'sishning asosiy drayverlariga aylantiradi.

2. "Quadruple Helix" modeli doirasida ta'lim klasterlari uchun yechimlar

Quadruple Helix modeli jamiyatni ham innovatsion jarayonlarga jalb etish orqali ta'lim klasterlariga quyidagi yechimlarni taklif etadi:

— Fuqarolik jamiyatini jalb qilish: ota-onalar, talabalar uyushmalari, nodavlat notijorat tashkilotlar (NNT) va mahalliy jamoatchilikni ta'lim klasteri boshqaruv kengashlariga kiritish;

— Axborot ochiqligi va shaffoflikni ta'minlash: klaster natijalari va innovatsion loyihalar bo'yicha ochiq ma'lumotlar portalini yaratish;

— Madaniyat va ijodkorlikni rag'batlantirish: STEAM (Science, Technology, Engineering, Arts, Mathematics) yondashuvini joriy etish orqali kreativ fikrlashni rivojlantirish.

Natijada, Quadruple Helix modeli asosida ta'lim klasterlarining faoliyati jamoatchilik ehtiyojlariga moslashadi, ijtimoiy ishonch mustahkamlanadi va qo'llab-quvvatlash mexanizmlari kuchayadi.

3. "Quintuple Helix" modeli doirasida ekologiya va barqarorlik strategiyalari

Quintuple Helix modeli ekologiya va barqarorlikni innovatsion tizimning ajralmas spiraliga aylantirib, ta'lim klasterlari uchun quyidagi strategiyalarni belgilaydi:

— Yashil ta'lim dasturlarini joriy etish: ekologik menejment, "yashil iqtisodiyot" va "barqaror rivojlanish" fanlarini o'quv rejalari tarkibiga kiritish;

— Atrof-muhitni muhofaza qilish tashabbuslari: klaster hududlarida yashil kampuslar tashkil etish, qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish va chiqindilarni qayta ishlash tizimini yo'lga qo'yish;

— Barqaror rivojlanish maqsadlarini integratsiya qilish: BMTning SDG 4 (Sifatli ta'lim) va SDG 9 (Sanoat, innovatsiya va infratuzilma) maqsadlari bilan uyg'unlashtirilgan strategik rejalar ishlab chiqish.

Mazkur chora-tadbirlar natijasida ta'lim klasterlari nafaqat innovatsion, balki ekologik va ijtimoiy jihatdan mas'uliyatli barqaror rivojlanish markazlariga aylanadi.

4. "Neo-Triple Helix" modelining shakllanishi va ilmiy asoslari

Milliy innovatsion ekotizimlarning shakllanishi va takomillashuvi jarayonida olim Yuzhuo Cai tomonidan "Neo-Triple Helix" modeli taklif etildi [Cai, 2022]. Ushbu model Triple Helix (universitet–sanoat–hukumat), Quadruple Helix (fuqarolik jamiyati) va Quintuple Helix (tabiiy muhit) yondashuvlarini integratsiyalashga asoslanadi. Muallif bu modelni Levontinning "gen – organizm – muhit" metaforasi bilan uyg'unlashtiradi [Lewontin, 2000].

Model quyidagi uch asosiy element o'rtasidagi o'zaro ta'sirni ifodalaydi:

Innovatsion dinamikalar (innovatsion genlar) — universitet, sanoat va hukumat o'rtasidagi hamkorlik natijasida shakllanadigan innovatsion jarayonlar.

Ijtimoiy tuzilmalar — innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlaydigan jamiyat va institutlar tizimi.

Tabiiy muhit — barqaror rivojlanish, ekologiya va resurslar bilan bog'liq omillar.

"Neo-Triple Helix" modeli ikki darajadagi yondashuvni taklif etadi:

— Gen darajasi — universitet, sanoat va hukumatning o'zaro hamkorligi;

— Tizim darajasi — innovatsion genlar, ijtimoiy tuzilmalar va tabiiy muhitning o'zaro ta'siri.

Cai innovatsion jarayonlarni neo-institutsional va neo-evolyutsion yondashuvlar orqali izohlaydi hamda Quadruple va Quintuple Helix modellarini ijtimoiy va ekologik omillarni qo'shgan holda kengaytiradi.

Natijada, ushbu model mavjud ilmiy bahslarni aniqlashtirib, innovatsion ekotizimlarda sinergetik yondashuvni kuchaytiradi, empirik tadqiqotlar va innovatsion siyosat ishlab chiqishda amaliy yo'l-yo'riq sifatida qo'llanilishi mumkin. "Neo-Triple Helix" modeli innovatsiyalarni faqat universitet–sanoat–hukumat hamkorligi darajasida emas, balki fuqarolik jamiyati va ekologik barqarorlikni inobatga olgan murakkab va barqaror tizim sifatida tushuntiradi (3-jadval).

3-jadval. “Neo-Triple Helix” modeli amalda

Model elementi	O'zbekistonda amalga oshirilishi mumkin bo'lgan chora-tadbirlar	Kutilgan natija
1. Innovatsion dinamikalar (innovatsion genlar)	universitetlarda texnoparklar va startap inkubatorlarini kengaytirish; fan–ishlab chiqarish integratsiyasi dasturini kengaytirish orqali qo'shma ilmiy-tadqiqot loyihalarini moliyalashtirish; innovatsion korxonalar uchun 3–5 yillik soliq imtiyozlari joriy etish; yoshlarga startap grantlari ajratish va venchur kapital fondlarini tashkil etish.	Universitet–sanoat–hukumat o'rtasida barqaror innovatsion hamkorlik shakllanadi. G'oyalar tezda tijoratlashtiriladi, yangi texnologiyalar yaratiladi.
2. Ijtimoiy tuzilmalar (institutsional tizimlar)	milliy innovatsiya tizimi konsepsiyasini amalda yo'lga qo'yish; har bir viloyatda mintaqaviy “Innovation Hub”larni tashkil etish; ta'lim tizimida innovatsion madaniyatni rivojlantirish (ilmiy grantlar, loyiha asosidagi ta'lim); xususiy sektor uchun ilmiy-tadqiqot bo'yicha soliq chegirmalari va davlat hamkorligi dasturlari joriy etish.	Innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlaydigan barqaror institutsional muhit yaratiladi. Innovatsion siyosat, qonunchilik va moliyaviy mexanizmlar o'zaro bog'lanadi.
3. Tabiiy muhit (barqaror rivojlanish va ekologiya)	“Yashil iqtisodiyot” milliy strategiyasini amalda keng tatbiq etish; universitetlarda “Green Campus” loyihalarini joriy etish (energiya tejash, chiqindilarni qayta ishlash); “Ekoinnovatsiya” fondi tashkil etish – ekologik startaplar va “yashil texnologiyalar”ni moliyalashtirish; qayta tiklanuvchi energiya (quyosh, shamol) bo'yicha ilmiy tadqiqotlarni kengaytirish.	Ekologik barqaror innovatsion ekotizim shakllanadi. Yashil energiya, resurs tejash va ekologik xavfsizlik iqtisodiy rivojlanish bilan uyg'unlashadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, ta'lim klasterlarida boshqaruvning zamonaviy muammolari asosan raqamli transformatsiya jarayonlariga moslashish, innovatsiyalarni tezkor tijoratlashtirish hamda klaster ishtirokchilari o'rtasida samarali hamkorlikni ta'minlash bilan bog'liq. Triple Helix modeli bu jarayonda konseptual asos vazifasini bajarib, universitet–biznes–davlat uchburchagidagi integratsiyani kuchaytiradi.

Strategik yechimlar sifatida quyidagilar taklif etiladi:

- raqamli kompetensiyalarni oshirishga qaratilgan o'quv dasturlarini ishlab chiqish;
- ta'lim va ilmiy tadqiqot natijalarini tijoratlashtirish bo'yicha inkubatsiya va akseleratsiya dasturlarini yaratish;
- davlat–xususiy sheriklik asosida infratuzilmani rivojlantirish;
- sun'iy intellekt va katta ma'lumotlardan boshqaruv qarorlarini optimallashtirishda keng foydalanish.

Ushbu strategiyalarni amalga oshirish ta'lim klasterlarining innovatsion salohiyatini oshiradi, ularning raqobatbardoshligini mustahkamlaydi va barqaror iqtisodiy rivojlanishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Etzkowitz, H., & Leydesdorff, L. (2000). The dynamics of innovation: From National Systems and “Mode 2” to a Triple Helix of university–industry–government relations. *Research Policy*, 29(2), 109–123. [https://doi.org/10.1016/S0048-7333\(99\)00055-4](https://doi.org/10.1016/S0048-7333(99)00055-4)
2. Etzkowitz, H. (2008). *The Triple Helix: University-Industry-Government Innovation in Action*. Routledge. ISBN: 978-0-415-26091-9. 164 p.
3. Carayannis, E. G., & Campbell, D. F. J. (2009). ‘Mode 3’ and ‘Quadruple Helix’: Toward a 21st Century Fractal Innovation Ecosystem. *International Journal of Technology Management*, 46(3/4), 201–234. <https://doi.org/10.1504/IJTM.2009.023374>
4. Carayannis, E. G., & Campbell, D. F. J. (2010). Triple Helix, Quadruple Helix and Quintuple Helix and How Do Knowledge, Innovation and Environment Relate To Each Other?. *International Journal of Social Ecology and Sustainable Development*, 1(1), 41–69. <https://doi.org/10.4018/jsesd.2010010105>
5. Ranga, M., & Etzkowitz, H. (2013). Triple Helix systems: An analytical framework for innovation policy and practice in the Knowledge Society. *Industry and Higher Education*, 27(3), 237–262. <https://doi.org/10.5367/ihe.2013.0165>
6. Schütz, F., Heidingsfelder, M. L., & Schraudner, M. (2019). Co-shaping the Future in Quadruple Helix Innovation Systems: Uncovering Public Preferences toward Participatory Research and Innovation. *She Ji: The Journal of Design, Economics, and Innovation*, 5(2), 128–146. <https://doi.org/10.1016/j.sheji.2019.04.002>
7. Carayannis, E. G., Barth, T. D., & Campbell, D. F. J. (2012). The Quintuple Helix innovation model: global warming as a challenge and driver for innovation. *Journal of Innovation and Entrepreneurship*, 1(2), 1–12. <https://doi.org/10.1186/2192-5372-1-2>
8. Lundvall, B.-Å. (2010). *National Systems of Innovation: Toward a Theory of Innovation and Interactive Learning*. Anthem Press. ISBN: 978-0-85728-674-1. 404 p.

9. OECD. (2022). Innovation Policy for the Sustainable Development Goals. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/9789264285592-en>
10. Cai, Y.(2022) Neo-Triple Helix Model of Innovation Ecosystems: Integrating Triple, Quadruple and Quintuple Helix Models / Yuzhuo Cai // Triple Helix. – 2022. – Vol. 9. – P. 297–326. <https://doi.org/10.1163/21971927-bja10023>
11. Lewontin, R. C. (2000). The Triple Helix: Gene, Organism, and Environment. Cambridge, MA: Harvard University Press. ISBN: 978-0-674-00788-3. 136 p.
12. Etzkowitz, H., Leydesdorff, L. Innovation and the Triple Helix. Scientometrics 130, 3279–3291 (2025). <https://doi.org/10.1007/s11192-025-05337-8>

YASHIL

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT
Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 10

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>